

Таким чином, онлайн тестування є значним кроком на шляху розвитку методики контролю за засвоєнням учнями навчального матеріалу. Введення онлайн-тестування на уроках англійської мови дозволяє здійснити плавний перехід від суб'єктивних та багато в чому інтуїтивних оцінок до об'єктивних обґрунтованих методів оцінки результатів навчання. Однак, як і будь-яке інше нововведення, цей крок повинен здійснюватися на виключно науковій базі, спираючись на результати педагогічних експериментів та наукових досліджень. Не варто обмежуватися лише тестуванням, воно не повинно витіснити традиційні методи контролю, лише доповнювати їх. Необхідне розумне, дозоване використання онлайн-тестування в процесі вчителів іноземної мови.

Література:

1. Освітні технології : навч.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2002. 255 с.
2. Nearpod. URL: <https://nearpod.com/>
3. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч.- метод. посіб. для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр» ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2011. 344 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-278-7-50>

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО І ПОЛЬСЬКОГО ЕПІСТОЛЯРНЮ

Саркісова І. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови і літератури
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Епістолярна література пройшла у своєму розвитку складний шлях формування впродовж століть. Однак не втратила своєї актуальності і до нині. Саме вони – листи, щоденники, автобіографії, мемуари – можуть переконати читача в тому, що події, про які розповідається,

дійсно відбулися в певній конкретній ситуації, в певний конкретний час. «Жодні спогади сучасників, жоден музей не здатний так відтворити атмосферу, в якій жив і працював письменник, як це може зробити його листування» [2, с. 5]. З листів ми дізнаємося про таємниці особистого життя письменника, деталізуються автобіографічні аспекти, поглиблюються знання про епоху в якій жив митець, про взаємини між літературними й громадськими діячами, перебіг суспільних подій, рух естетичної думки тощо.

Лист пройшов великий шлях до становлення, як окремий літературний жанр. Його витoki сягають часів античності (листи Епікура, Цицерона, Плінія Молодшого, Катона, Сенеки тощо). Саме за часів Цицерона лист стає самостійним видом словесності. Вперше теоретичні засади жанру листа були наведені в трактаті «Про стиль» анонімного автора. Дослідник називає дві основні ознаки епістолярного стилю – вишуканість і стислість.

В українській літературі зародження епістолярію сягає часів Київської Русі, в якому чітко простежуються сліди впливу античності. Першими зразками епістолярію були князівські грамоти, панегірики, а також відомий твір «Повчання Володимира Мономаха», в якому ми прослідковуємо риси публіцистичності, адже воно адресувалося не тільки конкретному кореспондентові, а й широкому колу читачів. У добу Литовської Русі активно вводилося у листи кліше князівських грамот, називався титул, ім'я адресата.

Протягом другої половини XVI – першої половини XVII ст. епістолографія розквітає у зв'язку з появою полемічної літератури. Це була епоха відкритого, стилізованого листа.

В епоху бароко лист повернувся до звичайної форми – «закритих листів». Певний розвиток епістолярного жанру був помітним і в середньовіччі, хоча передусім – це було відкрите листування державних і церковних діячів. У національній літературі стали класикою послання Івана Вишенського, Григорія Сковороди, у формі листів передмови й післямови до своїх книг Г.Смотрицького, К. Саковича, П. Могили тощо. Серед них найпромовистішими є любовні листи Івана Мазепи до Мотрі Кочубейвни.

Починаючи з XVIII століття можна впевнено простежити формування епістолярного жанру в різних аспектах. Провідний український дослідник Ф. Прокопович плідно працював у жанрі епістолярію. У трактаті «Про риторичне мистецтво» дослідник

наводить правила епістолярної творчості та викладає загальні правила оформлення й написання листів.

Вже на другу половину XVIII століття лист займає вагоме місце серед літературних жанрів. Слово «лист» уживається у назвах творів, які жанрово являють собою статтю («Листи про вивчення природи» О. Герцена), маємо приклади написаних у формі листа філософських трактатів («Лист про сліпих у напучення зрячих» Д. Дідро), нарисів («Листи російського мандрівника» М. Карамзіна), поетичних творів («Лист про користь скла» М. Ломоносова) тощо.

З XIX століття лист набуває все більшого поширення. Особливої популярності набувають письменницькі листи, що відображають життєвий досвід своїх авторів, їхній світогляд, естетичні уподобання та політичні погляди. Серед епістолярної спадщини цього періоду безцінними залишаються листи Т. Шевченка, П. Куліша, М. Драгоманова, Лесі України, Є. Маланюка, В Стуса та ін.

І все ж таки лише з XX століття починається ґрунтовне дослідження епістолярію. Аналізом листів та епістолярної спадщини письменників займалися і займаються науковці України (В. Гладкий, М. Гудзій, Р. Доценко, В. Святовец, Ж. Ляхова, В. Дудко, М. Назарук, М. Коцюбинська, Л. Вашків, А. Найрулін, Л. Курило, Л. Морозова, О. Братаніч, А. Зіновська, Г. Мазоха) та діаспори (В. Міяковський, Д. Нитченко, Ю. Шерех) та інші.

Теоретичні засади сучасної епістолографії як науки узагальнили у своїх працях українські дослідники М. Коцюбинська, В. Кузьменко та Ж. Ляхова.

Не менш цікавою є історія польського епістолярію, яка пройшла складний шлях становлення починаючи від епохи Речі Посполитої по сьогоднішній день. Періодом буйного розквіту епістолографії в Польщі вважається XVII–XVIII століття. Тоді листування стало звичайною звичкою освічених людей, ознакою високої культури, соціальним обов'язком, практичною потребою, а також модою та захопленням. Лист функціонував у багатьох сферах суспільного життя, у сфері офіційних, політичних, комерційних і приватних контактів, виконуючи різноманітні функції як засіб передачі інформації, форма обміну думками, вираження ввічливої пам'яті адресату, спосіб пам'ятати себе тощо. У межах листа як жанрової форми склалися численні тематичні та функціональні різновиди. Мистецтво писати листи викладалося в школах у рамках риторики, для чого створювалися спеціальні підручники, т.зв. бланки, що містять шаблони літер, адаптовані до

конкретних обставин. У XVIII столітті також було популярно збирати листи та робити їх доступними для широкої аудиторії через друк (окремі тексти або цілі збірки листування) [6, с. 17].

Впродовж наступних років жанр епістолярію ставав дедалі популярніший і розповсюджуваний. Аналізуючи загальний стан досліджень у польській науці, Й. Штахельська пише: «Епістолярій не є в польській мові словом порожнім, особливо стосовно XIX ст. і може першої половини XX-го» [5, с. 7].

Вагомий внесок у розвиток польського епістолярію зробила дослідниця С. Скварчинська. Вона порушує багато важливих епістологічних проблем, зокрема, відзначила своєрідну двоякість листа. Дослідниця виокремила чотири апроксемативні теорії листа: теорію листа-мови (промови); теорію листа-напівдіалогу; теорію листа-розмови; теорію листа-визнання. С. Скварчинська вказала також на існування «ніби-теорій», представники яких визначали лист як єдиноподукт практичних потреб [7, с. 8]. Саме з її оригінальної концепції бере початок ціла польська генологічна школа.

Подальший розвиток епістолярний жанр отримав у працях польських дослідників – Я. Тшинадловського, Я. Мачеєвського, П. Борека, П. Матушевської, К. Сіцінської та інших. Науковці наголошують на використанні авторами різноманітних художніх засобів під час написання листа. Зокрема, Я. Тшинадловський стверджує, що структура листа тісно пов'язана зі структурою мови. Так, наприклад, мова має комунікативний характер (а лист є видом комунікації, передачі інформації), функціональний (інформації, уміщеній у листі, як правило, притаманна експресивність та функціональне спрямування), суспільний (існування листа зумовлене існуванням хоча б одного автора та одного адресата – реального, потенційного або уявного).

Ян Тшинадловський пропонував розглядати кожний лист у рамках кореспонденції. Адже «лист» як відокремлене письменницьке явище мусить трактуватися у значно ширшому аспекті, ніж сама його конструкція. Контекстом цим, по суті, є дві площини: по-перше – неписьменницька ситуація, у процесі якої створюється лист, по-друге – функціонування листа серед інших листів, які є його причиною або наслідком, зважаючи на що його варто розглядати у межах так званої кореспонденції.

Януш Мачеєвські у своїй статті розглядає лист у контексті літератури. «Саме література, а не лише письменство, оскільки

у матеріалі листа завжди присутній певний потенціал. Якщо буде дотримано відповідних умов, кожен лист може стати літературою у прямому значення цього слова» [3, с. 74].

Розглядаючи українській і польській епістолярій ми без сумніву можемо говорити, що листування є надзвичайно важливим документом кожної епохи, який допомагає досягнути особливості жанру, його походження, розвиток на певному проміжку часу. Неоцінним є також те, що завдяки листуванню перед нами розкривається внутрішній світ митців, їхні прагнення та плани.

Література:

1. Коцюбинська М. Листи і люди: роздуми про епістолярну творчість. Київ : Дух і літера, 2009. 584 с.
2. Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років ХХ ст. Київ : НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 1998. 305 с.
3. Ляхова Ж. Історія української епістології: дослідження та видання епістолярної спадщини. *Слово і час*. 2006. № 6. С. 70–81.
4. Матушевська П. 1982: Польські листи. Стан і перспективи дослідження, "Pamiętnik Literacki". С. 3–4. С. 41–53.
5. Петриченко Н. З історії письменницького епістолярію. *Українська мова та література в школі*. 2005. № 7. С. 27–31.
6. Sicińska K. Польська мова південного періоду в 17-му та 18-му століттях (на основі епістолографії). Видавництво Лодзького університету, Лодзь. 2013. 75 с.
7. Skwarczyńska S. Teoria listu, ed. E. Феліксіак, М. Лесь, Видавництво Білостоцького університету, Білосток, 2006. 214 с.